

ЛЕМКОВСКА
ТЕАТРАЛЬНА БИБЛИОТЕКА

МАЧОХА

Сценичный образок в 4-ех актах

и

КОНСКРИПЦИЯ

Штука в одном акті

написал

ИВАН П. ПОХНА.

ТИПОГРАФИЯ ЛЕМКО-СОЮЗА

107 St. Marks Place, New York, N. Y.

ЦІНА 10ц.

Издание Л. С. Ч. 17.

1937.

МАЧОХА

ДРАМА В 4-ОХ АКТАХ

(Дієся на Лемковині)

ОСОБЫ:

ОНУФРИЙ, господар, 60 літ

МАРТА, його жена, 50 літ

ПЕТРО, их сын, 29 літ

ГАНЯ, його жена, 24 літ

МАРИЯ, дочка Онуфрия и Марты, 18 літ

ГРИЦ, газда сусід, 50 літ

ОЛЕНКА, маленка дочка Петра, 2 літа,

ВАСИЛЬ, паробок, 26 літ

(Сельска хыжа на Лемковині, у богатшого газды. Всі
акты в той самой хыжі).

А К Т I.

СЦЕНА I.

Онуфрий и Марта

(Рано. Онуфрий чешеся до малого зеркала, котре висит на стіні. Марта дробит грудку сыра до миски, солит и мішат руком).

Онуфрий: Смот, жебы-с тот сыр не пересолила, бо по-том як чловек зіст, та ся не може воды ვгатити, цілу студню бы выпил, а все ся пiti хоче.

Марта: Затонич! Веце воды выпєте, та менше хліба зісте. И такнич не робите, то можете и о воді ся обыйти. А тот сыр я мушу солити добри, бо го складам до діжки, хочу го продати, бо мам у Гершка долг, та мушу вернути.

Онуфрий: А то зас який долг у Гершка маш? Защто?

Марта: Який мам, та мам, та най тя не обходит, бо то не твоя справа.

Онуфрий: Правду повідаш, же най мя не обходит, же то не моя справа! Я ту и такнич не мам, лем єм так пристал. Грунт твий, газдовство твоє. та уж и долг твий. И Гершко от мене не буде просити, лем от тебе. Най уж буде и так. Я уж тунич не значу,нич мя не обходит...

Марта: А ты бы хотіл дашто значыти! Видите го, який мі ту газда! Лем уж ид, найд собі даяку роботу, не вычесуйся мі ту так ціле рано, як даякий кавалір. Як жебы ниякой роботы не было!

Онуфрий: Та ци ти все ище мало роблю? Як єм ту пришол на тото твоє газдовство, та ниякого отпочынку не мам, лем все роблю, анич не мам, вшытко твоє. Правда, тепер уж менше на поле иду, бо мі Петро не каже. Повідат, што он з Ганьом в полю роботу зробит, а я жебы на загороді и коло обыстя. Та я уж и старый, маш знати. Добри, же ся չам Петро и невіста выкарали. Смот, Петро з Ганьом ціле поле сами оброблят, ани нас не потребуют. И слава богу, щто чловек уж отпочне, нагарувал єм ся ся дост, ціле жыття. Анич не мам. Повідаш, же вшытко твоє.

Марта: Но та якбы ніт? Таж знаш, што вшытко мое, бо на мене стоїт.

Онуфрий: Та уж най там стоїт, коли тя того так тішыт. Але знаш, што, Марто? Я уж так остану до смерти, што мое нич не буде, но Петро так не може остати, мусиш му хоц половину ґрунта записати...

Марта: Запиш му свій ґрунт, што го не маш, але я свій никому не запишу, покаль жити буду. Запиш ґрунт, а сама ид с торбами. Го, го, го, я знам, як вы шпекулюєте! Так бы зо мном зробили, як зробили діти з Дмитром, што им записал ґрунт, та го потом с хыжы выгнали.

Онуфрий: Бале Марто! Та ты думаш, же вшытки діти такы, як кумовы Дмитровы? Нашы діти добры! А з рештом я ти не кажу им вшыток ґрунт записувати, лем половинку.

Марта: Ани чвертінку му не запишу, бо я му не вірю! Петро був добрий, покаль ся не оженил. А тепер видиш, який ся зробил. То она го так бунтує и уж переробила на свое копыто. А и люде в селі го бунтують. Ты знаш, які люде завистливи. Завидят мі, же я газдыня и мам вшыткого дост! Але тынич не знаш, што ся коло тебе діє, бо ты глухий и сліпий. А я знам, бо мі люде вшытко донесут.

Онуфрий: А я зас не вірю ничому, што люде бесідуют. Я знам, же Петро добра дитина, и має дост свого розума. Таж и при войску выслужыл 3 роки и добри ся справувал, хотіли, жебы остал на дальше, але послухал мене и вернул ку свому отцу и матери.

Марта: Та ты думаш, же он зато вернул, же ся му о мене або тебе росходило? Он вернул зато, бо думал, же я му ґрунт зараз запишу!

Онуфрий: Ей, слухай ле Марто, слухай: Што правда, я до твого ґрунта не мам нич, бо я лем такий присташ, я лем на того для тебе, жебым працуval ціле житя, як сомар. Ты вшыткым рядиш, ты газда и газдыня. Але памяташ, што як нас женили, то-с ся не вступила своим родичам, покаль ти не записали ґрунт ище пред весільком, бо єс не хотіла до шлюбу ити. Та и Петро твоя дитина, а ты му власна родна мама, а не мацоха!

Марта: Та што зато же мама? Та зато мам себе кривдити? Правда, же мі мої родиче ґрунт записали пред шлюблом, бо я того вартала, жебы мі записали. Я була єдиначка и робила вшытку роботу, и на поля и дома, и зме мали вшыткого дост!

Онуфрий: Та што сте мали? Менше сте мали, як тепер маме! Таж як я ту пришол, то я добри виділ, што сте мали. Або кто має дост вшыткого в наших горах? Та на наших ґрунтах хоцьбы руки по локті зробил, та и так ся дост хліба не доробит.

Марта (до публики): Но и видите, добры люде! 24 морги поля, и хліба ся не доробит, а газдом хоче быти! (до Онуфрия): Доробится хліба, доробит, лем ся ти не хоче робити! Як выйдеш на поле, то лем на хмары позераш и зо сусідами бесідуєш. Файки собі позакурюете и молоды рокы собі припоминате, тай час зайде...

Онуфрий: Жебы я был знал, што ся мі така жена, а для тітей мачоха выкаре, то бы-м был ся не женил, лем собі до Америки поіхал.

Марта: Можеш и гнеска іхати, кто ти боронит, ід, чом не ідеш? Я собі ту рады дам и без тебе! Можеш и свого сына з невістом взяти зо собом, ідте всі троє и спрячте ся мі з очей, бо на вас смотріти не можу, дармоїды, неробы, лежухы. Вшытки такы были с твоїй фамеліи! Тоты двое лем все ся штоси дуют, невіста ся слова не отзывает, она бы уж певно газдыньом хотіла быти! Го, го, го, почкай, ище ти до того далеко! Як ёс пришла за невісту, то ся перше науч газдынити, як тя твоя мама не научыла. Нич не знає зробити, ни в поля, ни дома. Та смотле, як други невісты роблят.

Онуфрий: Ей, Марто! Бесідуєш, як мачоха! Та ты ани того не робила, як ёс така была, все ёс свою роботу на других спыхала. Тобі лем ся так здавало, што ты вшытко робила. А по друге, ты была при своїй мамі, а она невіста, при чужой, та и голодна будь-коли ходит, просити не сміє, сама взяти ся боїт, а ты ище и замыкаш пред ньом и пред власным сыном! Ганьбся, Марто!

Марта: Лем собі за дуже не позваляй, бо тя с хыжы выжену!

Онуфрий: Та я лем гварю, жебыс Петрови половину грунта записала, бо того вартат. Видиш, же уж два роки женатый, а своего не має ничего. А як видно, то и дитину будут гнет мати. Не дивно, што так смутны ходят.

Марта: Я ти уж раз повіла, жебыс им записал тот грунт, што го не маш, а до мого ся не мішай и не роспоряджай. Я знам, кому грунт дати, як буду хотіти. Я не лем Петра мам, я мам ище дівку на выданю. Гриц зоза церкви уж пару раз мя зарывал до бесіды. Має двох синов, як дубов, а роботячы и дбачы, и крас на ціле село ...

Онуфрий: О, то ты так собі придумала! Тобі ся Грицьовы сынове подабают, а для своего хочеш быти мачохом... Та уж лем, Марто, роб собі с тым твоим грунтом, як сама знаш, лем смот, жебы тя сумліня за своего родного сына не грызло. Слухай чужых, а не мене. Што я в тебе вартам, кед я лем такий присташ (**выходит**).

СЦЕНА ІІ.

Марта сама.

Марта (до публики): Виділисте, як ся против мене збунтували? Хотят грунт, и роб што хочеш! Го, го, го! Я знам, што бы то было! Дай им грунт, а они тя на старость до работы наженут, або с хыжы выженут. Невіста собі при пецу стане, сын газда, а я што? Но, не дам, не дам, не запишу свой грунт никому, покаль по світі хожу. И невісті ся от печа не вступлю, ключы не дам, ту за моим поясом ключы будут все, покаль жью. Ани єй жерти не дам, най здохне! Або най иде откаль пришла! Mi єй не треба, жебы ся мі по хыжы плянтала. Прийму зятя, выдам Марисю, и будут мя слухати и робити, не так як они.

СЦЕНА ІІІ.

Марта и Гриц.

Гриц (входит, зо сокыром): Дай боже добрый день свахо!

Марта: Дай боже и вам! Витайте до нас. Што доброго повісте, ци сте здравы. Сідайте в нас. Деси зо сокыром идете!

Гриц (сідат): Иду овес под Кычерау городити, бо пастухы статку не пильнуют, тай шкоду мі робят...

Марта: Е, та што вам! Лем жыти на світі! Мате с кым робити, вшыткого собі допильнуєте, погородите, вшытко собі на часі зробите, бо и сами идете до поля, и сынове идут. Деси знате як, и мате с кым пригартати до обыстя. Як не мате на газдовстві роботы, як уж поробите, то деси и вы, и сынове, знате собі заробок найти, то в лісі, то возанку. А наше, то так вшытко пропадат.

Гриц: Та чом бы мало пропадати? Таж тепер уж мате с кым робити: Сын, невіста, дівка. О, дівку мате добру роботницу, видно нераз, што сама веце зробит, як Петро з Ганьом. Кто ся з ньом оженит, то не побанує. Аж ей шкода з дому пустити. Я бы собі жычыл таку невісту в домі мати.

Марта: Та я собі и так сама думам, же я ей з дому нигде не пущу, лем штобы ся ей добрый чоловік трафил.

Гриц: Е, та чом бы ся ей не трафил? Таж вы на свой хліб ножа всяди найдете. Но але акже с Петром? Та вы не думате дати грунт Петрови? Таж сте го на грунт женили, ище и рекламацию сте подавали, жебы го от войска пустили, же на грунті нема кто робити.

Марта: Ей, свату! Шкода бесіды о Петрі! То уж не тот Петро, што был даколи. Она го чисто перевела, а и люде збунтували. Уж лем ей слухат и так робит, як она му каже. А до того ище мя и по селі судят, так што аж мі ганьба даде очы показати.

Гриц: Правду мате, свахо и сусідко моя дорога. Як уж до того пришло, то и я вам дашто речу, лем вас прошу, не погнівайтесь сами, ани никому не бесідуйтенич, бо я лем вам повім, жебы сте ся знали чого тримати. (**Обзератся**). Шкода, же нема кого выслати до Гершка, жебы нам дашто принюс выпити, бо якоси ся барзс мало так обое сходиме. Але знате што сусідко и свахо?

Марта: А што?

Гриц: Заран неділя, зайдте до нас по церкви, та дашто веце побесідуеме (**встає, хоче ити**).

Марта: Ноле ище посидте. Штоси сте мі мали важного повісти, та я хочу уж гнеска знати.

Гриц (сідат): Сусідко и свахо, повім вам правду, што невіста ся вам не выкарала, а и Петра попсула, тото мате правду. Колиси обое окопували под Кычером, а я собі лежал за кряком, и знате, што я чул?

Марта: Та як бым не знала! Нич инше, лем на мене бесідували! (**Покывує головом**).

Гриц: Так, як бы сте, свахо, віща были. Вшытко и вшеляко бесідували и розмайтыма негардым словами вас называли. Аж ся мі сприкрило слухати, и єм одышол гет. Но але не о тото ся росходит. Я вынюс из той их бесіды, што вы о том не знате, же Петро ся зберат до Канады, уж и гроши на дорогу має.

Марта (креститься): Во имя отца и сына! Што вы бесідуете? До Канады ся зберат? Та як? Та чого? Та ци ту ніт 24 морги грунта, не має на чым робити? Та он думат, што там плоты колачами городят?

Гриц: Та видите сами, свахо, што ся с Петром стало!

Марта Вижу, свату, вижу. Но але як ся зберат, та най иде! Коза з воза, та возови лекше. Но але кто йому гроши позичыл, и на што? Таж Петро нич не має, куска поля не має, вшытко на мене стоит. И як так, то уж го николи не буде мати, я ту ище мам кому грунт дати. Марисі дам.

Гриц: Правду мате свахо! Як му при вас недобри, та най иде, най скоштує того канадского хліба.

Марта: Но а што з Ганьом зробит?

Гриц: Та я так вырозуміл, што тым часом буде при вас, а як Петро заробит гроши, то и ей стягне до Канады.

Марта: Та лем най бы скорше! Най бы ся мі раз спрятали с очы. Не знам што бы я зато дала, жебы-м єй всеце на свои очы не виділа. Бо то вам до ничего не суще! Уж ледво лазит по поли, ани ся єй зогнути не хоче. Шкода того хліба, што зіст. Якбы не Мария, то уж бы зме давно істи не мали што...

СЦЕНА IV.

Тоты самы и Онуфрий.

Онуфрий (входит с плахтом в руках): Витайте сусід! Што там нового коло вас?

Гриц: Боже заплат! По старому вшытко. Иду под Кычериу плоты поправити, бо гет пастухи поперевертали, и шкоду мі робят. Но и по дорозі єм зашол. (**Встає**): Але треба ити, бо то ден злетит гнет, а робота остане не зробена.

Марта: Не понагляйтесь так, свату, часу дост, до смерти ище ся дост наробите. (**До Онуфрия**): Ид ле, старый, до Гершка, дашто принес выпити.

Гриц: Но, но, свахо, про мене нигде не посылайте. Боже заплат вам за вашу добру волю. Уж так, як бым и выпил. Но але як так уж хотите, та в неділю с церкви зайдете до нас обое, то дашто веце побесідуєме. А тепер останте здоровы. (**Встає и выходит**).

Марта: Ходте здоровы. Та уж, свату, мы там в неділю придеме . . .

СЦЕНА V.

Марта и Онуфрий.

Марта: Видиш, яки други газдове? Видиш, як робят, увиваются, пильнуют, городят! Працают в полю и в обыстю, ани посидити не мают часу. Зато вшыткого мают дост. Смотле, яки його сынове роботны! От няня собі приклад берут. С такой фамелии взяти собі челядника, зятя або невісту до хыж, то бы ся гнет хліба доробил. Але при таких, як вы оба зо сыном и з вашом невістом, то гнет по жебраню треба ити. Ище им грунт запиш!

Онуфрий: Бале Марто! Дай-ле ты спокий, дай! Ты лем все вшыткого видиш у других. А у нас што? Может ніт што істи? Єст, слава богу, лем же сковане, а у тебе ключи от вшыткого. Што правда, то я сам ходжу веце голоден як сътый. Бо як навариш стравы або напечеш хліба, то деси так вшытко поховаш, зопсуєся тото, што потом ани свиня не хоче істи. Замыкаш вшытко, як жебы ту даяки злодіє ходи-

ли. Та ту злодіє не ходят, бо я все при хыжы. Ты вшытко позамыкаш, идеш собі деси по селі, а я голоден ходжу, Петро и Ганя голодны на поли працают, а як приду до хыжы, то вечери ниякой не мают. Таж ты знаш, же молодым и здоровым людям ся істи хоче, ище веце, як старым.

Марта: Ты мі тунич не розказуй, як я мам робити, бо я собі ту газдыня, и так собі роблю, як ся мі хоче, а не так, як бы ты хотіл! Розуміеш ты того, што я ту газдыня?

Онуфрий: Та уж лем розказуй и приказуй и газдуй, буду виділ, як ты выгаздуеш.

Марта: До того часу єм добри газдували, то и тепер буду, аж до смерти буду газдыня, а вы мусите так робити, як я кажу, або ся мі заберайте з очей, всі троє. Двоє з вас уж ся зберають до Канады, прос их, може и тебе возмут зо собом, кой так з нима тримаш и боишся, чтобы ту з голоду не поумерили. Может и тобі там дадут веце істи, як єс ту все голодный.

Онуфрий: Ноле почкай, не молот уж тельо! Як ты повідаш? Кто ся зберат до Канады? Петро?

Марта: Та Петро, Петро, не кто інший! Уж и гроши на дорогу має, ктоси му позичыл.

Онуфрий: Во имя отца и сына и сятого духа! Та як мы ту останеме сами? Та кто на нас буде робити?! Видиш, Марто, як єс выгаздували? Все тя прошу, запиш му хоц половину грунта, то буде го тішыло, бо буде знати, же штоси має, буде ся ище ліпше старати. А так то никто не знає, што он думат и што зробит, и никого не обходит. Марто, не мама ты Петрови, але мачоха, горьша як мачоха!

(Занавіс. Конец I акта).

А К Т II.

(Вечер. Тота сама комната).

СЦЕНА I.

Петро и Ганя.

(Петро и Ганя входят, бідно по робочому одіті, змучені. Ганя сідат на лавку).

Петро (світит лямпку): И зас, ни мамы ни вечери. Як звичайно, мама в сёлі, зберають байки, глядають зятя. А мы ся цілый день наробиме, вкусиме дашто або не вкусиме, а придеме до хыж, голодны, змучены, тай без вечери спати. Барз тяжко жыти при такої мамі. А жебы то хоц мачоха, то бы не так боліло, але то родна мама.

Ганя: То певно, Петре, лем про мене. Не рады мене мають, а про мене и ты мусиш терпіти. Але сам видиш, же ся старам як можу, жебы им выгодити, слухам, не отзивамся нич, як на мя кричат, роблю, кельо лем мі сил старчыт. Но уж мі барз тяжко. Ногы мя так болят.

Петро: Ты ся барз мучыш, Ганю, я тово вижу. Но видиш сама, што я ти не можу полежшати, хоц тя барз рад мам и вшытко бы-м зробил, жебы ти полекшати. Не роб так Ганю, шануйся, таж знаш, же в таком стані жены не могут тяжко робити.

Ганя: Мене ище тово тримат, што знам, же мя любиш и все мя заступиш. Але як буде, як ты выідеш до світа, до той Канады?

Петро (обнимат жену): Я, Ганю, знам, же ти ище тяжше буде жыти, але потішайся тым, што то не буде долго, бо я тя дораз стягну, лем центы на дорогу для тебе зароблю.

Ганя: Але штобы ес не голодувал и не бідувал сам, Петре. Так ся старай, жебы-с мя взял, як найскорше, бо мі ся так здає, же я уж сама пропаду, ище при такої мамі. А до того, жебы-м хоц сама была, але видиш, яку мя лишаш (плачে).

Петро (сідат коло Гані, обнимат єй): Ганю, та не плач,

знаш, же плач нам не поможе. Я бы тебе ту не лишал, бо я знам, же ти барз тяжко буде, но але видиш, што зроблю? Хоц як тя люблю и любити тя буду, докля лем будеме жыти. И там, в Канаді, я о тобі ани на хвильку не забуду. Но але сама видиш, што так дальше жыти не можеме. Мушу ити в світ за даякым куском хліба глядати для себе, для тебе и для нашей дитини. Бо ту уж не мож нияк выtrzymати. Обое бідуєме, робиме по цілых днях, а голодны и босы ходиме, істи нам жалуют, замыкают пред нами вшытко. Ище як твои небожка мама жыли, то ище пол біды было. Все нам и на поле вынесли істи и до хыж закликали, тай все погостили, чым могли. Но а як померли, то уж нам барз тяжко, а тобі от мене ище тяжше, я того розумію. Якоси ганьба по чужых людях ходити и істи просити. Якоси мі так, же хоцбы-м з голоду умерал, та от чужых людей просити не буду, бо то не на войні, але дома! А ище рахуют нас в селі за богачов и ани не думают, чтобы ся нам істи хотіло. И зато я собі так задумал, же ніт для нас другого выходу, лем поїду до Канады перший, а там, як буду здоров, то гнет тилько зароблю, што тебе спроваджу, и якоси будеме жыти, хоц во світі, але в спокою, без сварні, без пекла. То не возме долго, Ганю, може найвеце рок ту пожыеш, и якоси мусиш претерпіти. Я може веце ся старам, як ты, и грызуся, як ту с тобом буде, як ты перетримаш totу вшытку нужду, што без мене тя ище тяжша чекат. (Чути кашель в сінях). Здаєся нянько идут. (Отсуватся от Гані).

СЦЕНА II.

Петро, Ганя и Онуфрий.

Онуфрий (входит зо сокыром и тлумачком): Лем сте сами? А мама где?

Петро: Та мы лем тепер с поля пришли, не знаме где мама.

Онуфрий: Я знам где. В селі. Таж то не перший раз сте пришли с поля, а в хыжи ни вечери, ни газдыні. А я кус в Кычери был, зо дві фуры дров ём нарыхтувал. Даколи поі-

деме, та привеземе. Та як ся вам окопувало? Ище остало дуже?

Петро: Скинчыли зме.

Онуфрий: Но, та сте ся мусіли добри напоганяти, як сте скинчыли. Але вам ся мусит істи хотіти, а ту вечери ніт. Я ту мам свою мериндю, што мі мама дала, якоси ся мі не хотіло істи. (**Розвиват и кладе на столі четвертинку чорного хліба и кусок сыра**): Зічте того.

Петро: Зіч Ганю.

Ганя: Та тобі ся барже істи хоче, як мі.

Онуфрий: Ноле ся так не просте, а зічте, бо я знам, же ся вам обоим істи хоче. (**Бере хліб и сыр, розділює на дві ровны часті, и єдну дає Гані, другу Петрови**): Зічте, а скоро, не прости єдно друге.

Ганя: А вы няню барз добрий чловек, жебы мама такы были, то аж бы ся хотіло жыти и робити.

Онуфрий: Ей, дебы я добрий был! Як бы я был добрий, тобы-м на тото не позволил, жебы ся вам така кривда діяла. А видите сами, што янич не значу.

Петро: Вы, няню, тому не виноваты, вы так терпите, як и мы, а барз вас шкода, бо мате добрє серце. Сами сте не зіли, хоц я знам, же ся вам істи хоче, а нам сте дали.

Онуфрий: Не плет и не жалуй мя, бо я собі поїл дост, напился воды зо студенки. Ей, бо то добра вода в той студенкі за Кычером! Но, але знаш Петре, што я чул?

Петро: Што таке?

Онуфрий: Бесідуют, што ты ся до Канады збераш? Аж мі смішно было, што то люде выдумают.

Петро: Тепер, няню, не выдумали, бо я направду ся зберам до Канады.

Онуфрий: Што ты, сыну, бесідуеш? Петре! послухай ты мене, не ход ты нигде, не лишай мене старого и свою молоду жену.

Петро: Мушу, няню, іхати, хоц мі и вас старого жаль и свойой молодой жены мі жаль. Уж мам папери и гроши на дорогу.

Онуфрий: Петре! Я знам, же ты тяжко, же ты лем про

маму идеш. Но але што зробиме? Я уж ціле своє жыття при ней бідую. То уж така єй натура.

Петро: Так, няню, я про вас бы-м нигде з дому не шол, бо вы добрий и справедливый отец. И я знам, што вы вытерпіли и набідувалися при мамі, и тепер бідуете. Но але вы уж старый, то мусите так добідувати, а я ище молодый, мам жену, буду мати дитину, то треба дашто думати о будучности не лем для себе, але и для них. И я не можу так чекати, жебы мя моя жена и діти проклинали. Я уж дост ся набідувал и наголодувал за три рокы на войні, а тепер два рокы зас дома бідую и голодую. Та жебы то хоц сам, але и жена при мі мусит капати. Робиме по цілых днях на полі, до полночи дома, а обое зме босы и обдерты. Приде неділя, то аж ганьба до церкви ити, бо ніт што на себе взяти так як други люде, хоц біdnіjshy от нас.

Онуфрий: Лем на мене, діти, не нарічте, бо видите, што я з ньом порадити не можу. Ище деси перше, як ём был молодый, то скоре ём порадил, и она якаси инакша была. А тепер на старость ся деси така зробила, што нияк з ньом не мож выtrzymати.

СЦЕНА III.

Попередны и Марися.

Марися (входит): Мамы ище нема?

Онуфрий: Та нема! А где она?

Марися: Я не знам. Як ём статок пригнала, то их уж не было.

Ганя: Та подме, Марись, доїти.

Марися: Я уж подоїла, молоко отцідила. А вы певно барз голодны? Я вам принесу молока (**Марися выходит**).

Онуфрий: И Марися добре дівча. Она мі все помагат.

Ганя: Марися мае добре серце, на вас, няню, ся подала.

Марися (вертат з двома горнятками молока). На, Петре, выпий. И ты, Ганю. Сте ся дост наробили, а ту ище ани вечери ніт.

Ганя: Марись, не роб того, бо як мама познают, та тя будут бити.

Онуфрий: Знаш, Марись, Петро нас лишат, збератся до Канады. Што мы ту без него будем робити?

Марися: Петре! Та то правда?

Петро: Правда, Марись, правда...

Марися (обнимат го и плаче): Петре, не ход! Та что мы ту будем без тебе робити?

Петро: Мама знают, што зробят. Приймут зятя, оженят с тобом Василя на грунт, и будете газдувати.

Марися: Петре! Я не хочу ани Василя, ани грунту! Грунт ся тобі належыт. Петре! Роб так, жебы-с и мене взял до Канады, поїдеме обі з Ганьом.

Петро: Марись, сестро дорога, помагай Гані, докля она з вами буде. Я ся тобі отвдячу.

Марися: Буду, Петре, буду. А як заробиш гроши, то нам обом шифкарту пришлеш. Пришлеш мі?

Петро: Пришлю, пришлю.

Онуфрий (плаче): Марись! Та уж и ты мя хочеш опустити? Та чого зас ты? Тебе мама рада має, грунт ти обіцує, газдышом тя зробит.

Марися : Коли я не можу той несправедливости стерпіти, яка ся діє другим. Я не хочу грунта, бо мі ся не належыт. Петрови и Гані ся грунт належыт.

(Чути, же ктоси иде. Всі втерают слезы).

СЦЕНА IV.

Попередни и Марта, подпита.

Марта: А вы што так вшытки позасідали, як на гостині? Та уж ниякой роботы не мате? А бог бы вас побил, та вы хотите задармо мий хліб жерти?!

Онуфрий: Уж ес деси выпила!

Марта: А може за твоє? Выпила, то за свое, а тобі до того засе! Дякую богу, же ти істи дам. (Видит куски хліба и горнятка на столі, смотрит до горняток). А вы,ничгоды, што? Мий хліб істе ище и молоком собі попивате? Який то хліб?

Онуфрий: То я им свою мериндю дал, што-с мі до ліса дала, бо ся мі істи не хотіло.

Марта: Ты им мериндю дал! Та я тобі старый вырколаку хліб даю, а ты будеш моим хлібом таких дармоїдов кормити?

Почекай, аж я ти на другий раз дам. А молоко кто им дал?
Може невістка. Яке того молоко?

Марися: То я им, мамо, дала.

Марта: Якого молока єс им дала?

Марися: Та с того кусьцюк, што ем надоила....

Марта: Солодке молоко, та ище зо сметанком? А бодай тебе бог покарал за мою працу. То ты така газдня будеш?
Та ты солодке молоко просто от коровы будеш челяди давати?!

Онуфрий: Бале Марто! Таж я сам все вижу, як ты пацятю солодке молоко пити даєш.

Марта: Пацятю што инше, бо за паця будут гроши, на пацятю не пропаде.

Петро: То уж мы, мамо, ани за пацята у вас не вартаме?
Ганьбили бы сте ся таке бесідувати...

Марта: Та што вы вартате? Та може заробите на жертя? Може сте заробили и гнеска? Уж жебы сте ся мі раз даде з очы спрятали, бо уж на вас ани смотріти не можу!

Петро: Не бойтесь, мамо! Уж гнет ся вам спрячу, пиду даде гет, в світ за очы, бодай єм дома не был на ваших очах.
Але як долго буду жыти, то все буду памятати, же я не мал мамы, лем мачоху.

Марта: Стуль гамбу, бо ти по ней дам, же аж ся ти іскри посыпуть! Ид, заберайся, але воз собі и того дзядя, най мі ту не заваджат и най ся мі не плянче ту, по мойом ґрунті и по мойой хыжы! Я собі ту дам рады и сама! Можете ити и всі троє, жадно ту не мате нич.

Ганя плаче на боці, втерат слезы фартухом.

Петро: Мамо, я не прошу от вас ни ґрунта, ни газдовства, ни гроши на дорогу,нич для себе от вас уж не прошу! Я прошу вас лем о єдно на остатку, прошу вас не як родну маму, а як мачоху! Майте тилько милосердия, не докучайте єй, дайте єй даяк пережыти при вас, покаль я по ню пришлю шифкарту. Я вас о мало прошу, мамо. А як она мусит ити до чужых людей, то вам и мі буде ганьба, а вас до смерти буде суміня грызти.

Марта А видиш, же без мене ся не обыйдеш! Я то знала, же так буде, же сам собі пидеш, а того дзяда мі ту лишыш. Не маш никого, жебы ти ховал твого дзяда, лем я мушу.

Марися: Мамо, не бесідуйте так!

Онуфрий: Марто! Я ти долго терпіл, але уж дальше не можу стерпіти! (Стає, иде до Марты с пястми).

Петро (стає меж родичами, не дає ся им бити). Няню, дайте спокой, бо ганьба. Николи сте жену не били, то на старость уж не понижайте ся.

Марта: Што? Ты, старый дзяду, мене бити хочеш? (бере дровно). Та я тобі тоты стары кости поламу.

Петро: Но, мамо, покаль я ту, то вы никому кости не поламете. (Вырывает ёй з рук дровно и мече до кута).

Онуфрий: Пребачте мі, діти.

Марися: Мамо, подте спати до издебки (бере Марту за руку и тягне до издебки).

Марта: О, я знам, же вы бы мене отрули, або забили, лем жебы вам грунт остал. Я то добри знам! Але я ся вам не дам! Я собі зятя возму, жебы мя боронил. (Марися ёй вytігat за двери).

СЦЕНА V.

Онуфрий, Петро и Ганя.

Онуфрий: Ты, Петре, не грызся Ганьом, я ся буду даяк старати, жебы ёй помочы пережыти тот час, покаль по ню не напишеш.

Ганя (плачe): Вы, няню, добрый для мене. Жебы мама такы были, то бы нам всім было добри жыти.

Петро: Што-ж мы порадиме, Ганю, коли не всі люде на світі єднакы!

(Занавіс. Конец II акта).

АКТ III.

СЦЕНА I.

Тота сама комната. Рано. На дворі дош.

(Ганя сама, клячат при колысці, плекат дитину. Бліда, бідно одіта).

Ганя: Боже, боже, як мі тяжко. Уж єм нияк дальше ту не годна витримати, бо и я голодна, и дитина голодна, тягнє грудь и тягне, а грудь порожня. Лыжку молока мі не дадут. Та жебы-м хоц свою маму мала, жебы небожка мама жили, та бы мі и помогли и было бы ся кому поскаржыти, то лекше на сердцю бы было. (**По хвили:**) А Петро мусит в той Канаді тиж бідувати, бо пише, што не робит, же мі помочы не годен. Та жебы хоц пришол назад, як видит, же біда, же роботы ніт, та все было бы лекше обоим бідувати. Як бы зме уж ту нияк витримати не могли, то бы зме даде на коморство ся просили, и все бы нам разом лекше было. А самой мі барз тяжко (**плачে**). Што я сама зроблю? Где ся поверну? А ище тето мое дітя мусит при мі бідувати. Та як уж я дакому дашто винна, та най ся мстит, но але тето маленке немовлятко кому што виновате? (**Плаче:**) И на што ты бідне, родило ся на тот немилосердный світ? Як не помреш тепер з голоду, то даколи дачыя мама буде над тобом збыткуватися, так як тепер надомном збыткуются. Ци не ліпше, як бы-с было не родило ся на тот світ? Чого то ся бідны люде родят? (**Плаче**).

СЦЕНА II.

Ганя и Марта (розоспана).

Марта: Ты зас лем с тым твоим бонком ся бавиш? Чого не идеш на поле? Як не хочеш робити, то ся мі вынес с хыжы! Я тя задармо ховати не буду ани за твоим бонком пахати! И так ту не маш нич, лем того бонка, ани колыска не твоя, лем моя. Mi такой невісты не треба.

Ганя: Мамо, та што я буду на полю робити, на такий дош и бурю?

Марта: Як не хочеш ити робити, то ти іще раз гварю, заберай ся мі с хыжы, бо я на тебе смотріти не хочу!

Ганя (с плачом): Та где-ж я тепер з дитином ся подію?

Марта: А мене то што обходит? На коморство собі ид! Або ид, где хочеш, та тя люде научат робити, кой тя твоя мама не научила, а я на тя веце робити не буду! А задармо мой хліб ти істи не дам! Не смієш мой хліб веце істи, чуеш? А може ты бы уж газдьниом хотіла быти? Może бы-с собі при пецу стала с ключами за поясом? Го, го, го! Я тото знам, што бы-с ты хотіла, але не дочекаш того!

С Ц Е Н А III.

Ганя, Марта и Марися.

Марися (входить): Мамо, уж час коровы доити, бо пастухи женут уж на поле!

Марта: Та ид, подоиш гнеска и сама. Тот дзяд най с тобом уж гнеска не иде, най ся мі заберат с хыжы! Я ту не буду нияких дармоідов ховати.

Марися (смотрит на Ганю): Мамо! Та где-ж вы єй с хыжы выганяте? Та што повіст Петро? А што повідят люде в селі? Вшытки люде в селі ся будут з нас сміяти, будут на нас пальцами показувати.

Марта: Та кто ту газдує? Як выганям, то зо свойой хыжы выганям, и знам зашто выганям!

Ганя (збератся, зберат своє шматя): Пиду, мамо, пиду — не буду вам заваджати, хоцбы-м мала под плотом умерти!

Марися: Ганьо! Што ты робиш? Ци ты направду ся збераш? Та где-ж ты пидеш? Не ход, Ганю, не ход нигде! (Плаче). Не лишай мя, Ганю, саму.

Марта: Не сперай єй! Най иде, мі єй пе треба. Най мя не огварят по селі! Она уж и тебе огварила.

Ганя: То неправда, никого я не огварям.

Марися: Я знам, Ганю, же то неправда. Не ход, Ганю.

Ганя (бере дитину на руки, загартатся с ньом до плахты): Марися, хоц бы єм и хотіла остати, то уж не можу вытритати дальше. Най вам бог за мене и за мою дитину заплатит. (Выходит с плачом).

Марися (плаче и выходит за ньом).

СЦЕНА IV.

Марта сама.

Марта: Я тобі заплачу, як хочеш, але пястуком по голові! Йище буде богом платити! Видиш, яка ся нашла! (Іде под образы, складат руки): Матко боска, допомож мі перетерпіти тоту мою згрызу, што мі так здоровля зожерла до того часу. Уж тепер буду мати чистий, святий спокий! Дякую тобі, матичко боска, за твою ласку!

СЦЕНА V.

Марта, Онуфрий и Марися (входять).

Онуфрий: Што вы ту наробыли якісой біды? Та гет на ціле село чути! Ганьбила бы-с ся! Хыжа при дорозі, кто иде, та кождый слухат. А потом повідаш, же нас люде по селі огваряют. Пек бы ти было.

Марта: А што тебе обходит, што я в своїй хыжы роблю? Я ту газдыня, и так роблю, як ся мі подабат. Ты пильний свой роботы, и слухай як трава росне, а до мойї роботы ся мі не мішай, якнич не знаш.

Марися: Няню, мама Ганю выгнали с хыжы.

Онуфрий: Як то выгнала? Зашто и чого?

Марися: Повідают, же нас огварят по селі. А я знам, же то неправда, бо Ганя ани по седі не ходит, ани з людми ся не стрічат. Она така тиха, лем собі сама жые и зо своїм дитином (плачє).

Онуфрий: Ци ты, Марто, уж николи ниякого розума не будеш мати? Та што ты наробыла? Где-ж ты ей выгнала? Та где она пиде? На такий дощ и вітер єс єй выгнала? Йище и з маленком дитином? Та кто єй тепер возме? Таж вшытки люде ся будут з нас сміяти и огваряти нас! (до Марисі). Ид, Марися, за ньом и прос, най ся верне. Она ту має быти так долго, покаль Петро єй не пришле шифкарту, або покаль ся не верне с Канады. Она має мене смерти доховати. А як уж мене не стане, то собі робте, як сами знате.

Марта: Не слухай го, Марися! Ид коровы доіти, бо уж час. Я там вийду, то ти поможу.

Марися (бере горці плачучы): И што мы теперь будем робити без Петра и Гані?

Марта: Лем ся не старай, а слухай мене!
(Марися выходит).

СЦЕНА VI.

Марта и Онуфрий.

Марта: А ты что на мене так брыдко позераш, як жебы-мти няня забила? Чом ся не збераш до свойой роботы, лем мі ту заваджаш. Ты мі ся ту нич не мішай до моих справ, а як ти Гані жаль, то можеш з ньом ити, я ти не сперам. И веце ся мі на очы не показуй, бо и с тебе мало хисна, ани на варянку не заробиш!

Онуфрий: Я уж того давно знам, что я нич не роблю, ани на варянку не зароблю, но але як я нич не роблю и ты нич не робиш, то ктоси на нас мусіл робити? А робили на нас Петро и Ганя. Петро в Канаді, а Ганю ес с хыжы выгнала, та кто на нас буде теперь робити? Она за нас вшытко робила, и зато мі ёй жаль, бо коли уж ёй силы почали опушати, то ты ёй с хыжы женеш. Та смот-ле, что ся з ней зробило? Коли пришла до нас, та вшытки люде нам завиділи, яку шумну невісту зме взяли, а тепер аж страх на ню смотрити! Голодом ес ёй зморила. Робота бы ёй нич не шкодила, бо робота никому не шкодит, як чоловік сытый, но але як голодный и голодный, то ся мусит вычерпати. Хліб и страву пред ньом замыкаш! Та где-ж так други люде робят? Та и Петро. Чого-же нас лишил и до Канады поіхал? Бо голодный был! А як уж ес дашто істи дала, то все зо сварньом, з гріхом, вымавяньом той даякой стравы, что ани через горло не хотіло перейти, дусило. А робил Петро за нас вшытых.

Марта (кричыт): Вы ненажерты жертвакы, вы! Вы ся никаки не нажрете и никто на вас не наработи! **(дрылят Онуфрия до двери):** Заберайся мі з очы! Пакуй там, до роботы, гнырай дашто, бо ты не хлоп, як други хлопи, не суций доничего, ты лем таке гнырало!

Онуфрий: Я знам, же уж ем до ничего не суций, лем

до гробу! Та лем газдуй так дальше, як газдуєш, а я, покаль ище жью, буду позерал на тоту твою газдовку.

Марта (выпыхат по за двери): Заберайся!

СЦЕНА VII.

Марта сама.

Марта (складат руки пред образами): Матко боска кохана, Исусе Христе, пречиста діво! Допомож мі вытритмати! Боже, боже! За якы гріхи єс мя так покарал, я сама не знам, таж я никому нич не винна! Матко боска, даруй мі вшытко! Занесу завтра на службу божу и на Акафист до Пречистой Діви. Та уж бы-м мала спокий в хыжы, уж бы ся тилько не грызла. (Сидат при столі и думат хвильку с подпертом головом): Не знам, што Гриц тепер зробит: Ци зробит так як обіцял — же даст свого сына... А я бы рада, бо хлоп крас, з роботной фамелии, и сам роботный. Лем жебы Марисю хотіл. Та чом бы ей не хотіл, як я му грунт обіцам! А може буде хотіл, жебы му наперед грунт записати? О, но! Того я зробити не можу! Ище бы мі робити на старость казали, а як бы-м не хотіла, то бы мя с хыжы выгнали. (Збератся): Перейду до Грица, та ся добри вызвідам, як он думат. Але треба бы дашто зо собом взяти, бо так без ничего не виходить прити, ани бесіда ся не буде вязала. (Нашла фляшечку): Скочу перше до Гершка. (Крестится пред образами): Во имя отца и сына и святого духа, боже допомож! (Выходит).

Занавіс. Конец III акта.

АКТ IV.

Сцена представлят тоту саму хыжу, але обіднену комната. При стіні постель, на которой лежыт умераюча Марта.

СЦЕНА I.

Марта (на постели). Онуфрий, Гриц, Марися (сидят при столі).

Марта: Сыну мой — Петре ... где ты? — Ганьо — невісто моя! — даруй мі! — Не могу умерти. — Ой — ой — діти мои, где вы?

Гриц: Барз ся мучат. Треба бы им ёлей освятити, то м-

же бы им лекше было померти. — А ци отец духовный были при них?

Онуфрий: Были, ище вчера над раном. Уж готова, высподана и на вічну дорогу приготовлена, лем видите, не може богу духа отдать. Так ся мучыт, як жебы за тяжкы гріхы.

Марта: О! Петро — мой Петро — Петрусь, сыну, подту ближе...

Онуфрий (подходит ку постели): Марто! Та што ся ти звиджат? Та знаш, што Петра ту не є, Петро далеко в Канаді! (до Марисі): Ид-ле, Марись, хоц по Петрово дівча, принес го ту, най го хоц пред смертью видит. А и оно ище буде бабку виділо, та собі запамятат.

Марися: Добри, няню, я полечу. (Выходит).

СЦЕНА ІІ.

Марта, Онуфрий, Гриц.

Онуфрий: Бідный Петро! Люде уж му деси певно написали, што Ганя померла на коморстві, з біды. Ище даде з розума зыйде, ани нич до нас не пише — жаль му бідакови.

Гриц: Е, та што зробит? Знате, же тата Канада далеко — за морями, ище дальше як Америка, повідають. Но але як Петро ся довідат, же мама померла, та кто знає, ци зараз не приде, бо ся о ґрунт росходит.

Марта: Ганцьо, невістко моя — где ты ходиш — подай мі води...

Онуфрий (подходит ку постели): Марто! Што ты зас? Тратиши уж память цілком, ци што? Та не знаш, же Ганя уж померла, лем ёй дитина осталася. Я послал Марисю, чтобы ёй ту принесла до бабки. Будеш виділа, яке то шумне дівча. **Приносит Марті воду, прихылят до уст):** На, замачайся, та ся отсвіжыш.

Гриц: А знате што, сусід?

Онуфрий: Та што таке?

Гриц: Жебы сте не забыли найважнійшу річ, а то дестамент, бо як забудете, то ся потом будете по судах волочити. Робили сваха дестамент?

Онуфрий: Та где бы! Ниякого дестаменту не робила. Та видите, же память стратила.

Гриц: Ей, свату, та чого вы так занедбуете таку важну

річ! Зараз ідте по дакого, кто знає писати. Сваха іще мают добру пам'ять, то повідят остатне слово. Ту дуже ничего не треба, можете закликати и мого сына, Василя, он добрий писар, ходил б зим до школы. Он напише, а я буду за свідка. Я лем зато так вам раджу, чтобы даколи ваши діти не волочилися по судах, а и вы з нима на старость. Бо як сами видите, то Марися доховала маму смерти и по справедливости єй бы ся належал цілий грунт. Бо інакше вы зята не найдете, а шкода дівки, жебы ся так змарніла...

Онуфрий: Та уж як треба, то я за Васильом пиду, але я лем для Петра грунт рыхтую, а уж Петро най ся старат Марисьом. А ци єст ваш Василь дома?

Гриц: Єст, єст, лем ідте скоро, а зараз вертайте! (**Онуфрий** виходить).

СЦЕНА III.

Марта и **Гриц.**

Гриц (подходить до постели): Свахо! Сусідко! (рушат єй) ци барз сте слабы? Познате мя? Я Гриц!

Марта: Петрусь мой, Петрусь!

Гриц: Свахо! А кому грунт лишате? Правда, же Марисі? Сте хотіли Марисю выдати за Василя.

Марта: Петре — Петре ... сыну ...

Гриц: Свахо! То я, Гриц!

Марта (приходит до себе): Га? Кто? Гриц? Ид мі з очы! Ты мене несчастнику до того припровадил... Ой, не можу... Петре... — Воды...

СЦЕНА IV.

Марта, Гриц, Онуфрий и Василь.

Василь (входит с **Онуфрием**): Слава Исусу Христу...

Гриц: Слава на вікы. Глядам воды, же им подам, бо просят.

Онуфрий: Ани єй не давайте, бо она не буде пити! (до **Василя**). Та сядже сой Василь ту, коло стола и напиш, што треба, бо я уж ани сам о собі не памятам.

Василь (сидат, винимат папер и олувок): Но та тепер бесідуйте, што мам писати?

Онуфрий: Пиш так, же цілый грунт и газдовство запи-
сue Петрови, а Петро ся мае старати Марисьом, най єй дасг,
што єй буде треба, як єй дакто буде брати.

Гриц: Свату! Та-ж то так не можна писати! Та-ж вы знаете,
же грунт не ваш, жебы сте ся ним роспоряджали, и вы не
умераете! Ту треба ся свахы звідати, кому они хотят грунт
записати. Вы и сами знаете, што они ціле жыття Марисі грунт
рыхтували, то им тепер пред смертью не треба их волю зби-
вати. Кто-ж их смерти доховал, як не Марися? А по друге,
Марисі ніт в хыжы, то треба зачекати, як она приде.

СЦЕНА V.

Марта, Онуфрий, Гриц, Василь, Марися и Петро з дівчатком
на руках, убраний по канадски. Марися и Петро втерают
слезы.

Марися: Няню! Наш Петро пришол! (иде ку Марті): Ма-
мо! Петро наш пришол! Ту є, о!

Петро (кладе дитину на землю): Няню! (обнимат Онуф-
рия оба плачут).

Марта: Петре! Дитино моя! Сыну мой!

Петро (витатся з другыми): Як ся мате сусід, як ся маш
Василь. (до Онуфрия): Няню, та што ся ту поводило? (плачє)
Та чого я ту пришол? Та где моя Ганя?

Марта: Петрусь — Ганцьо — даруйте мі — я вас барз
крайвдила — умерам, ой... ой...

Петро (бере дитину на руки, сідат коло стола): Так, дитинко моя, мама твоя лежыт в гробі, и уж єй веце видіти не
будеме! Остали зме сиротами, без мамы. Бідуєш, дитино, меже чужыми людми, не маш притулку своего нигде. Нема для
нас веселости, нема счастья, нема жыття на світі, умерло разом
з нашом мамом и не верне николи.

Марта Ой — сыну — даруй мі, бо я тому винна — я — ой!
— Петрусь — прид ку мі ближе. — Пребач мі — най тя вижу
— под ближе. — Ты, Петрусь, останеш газдом — ой боже,
даруй мі. Петрусь — дитино моя — твой грунт ...

Петро (от стола): Вы не моя мама, а я не ваш сын. Мое
сердце не позволит мі звати вас свойом мамом, хоц вы уж
лежыте на смертельной постели. В моих грудях великий тя-

гар, котрого мі уж никто аж до мойої смерти зняти не може.
—Моя жена в гробі, а я єй так' любил — моя дитина сиротом
остала и поневератся у чужых людей (**плачє**).

Марта: Петре — даруй — мі тяжше як тобі — я умерам —
не можу умерти.

Онуфрий: Петре! Сыну мой! Ты на мене може не маш
тяжкого сердця?

Петро: Ніт, нянь! Вы мой добрый отец, але вы не могли
нич помочы.

Онуфрий: Петре, я тобі тепер поможу, лем мя послухай!
Прошу тебе, пребач мамі. Ид ку ней и повіч єй, же єй пре-
бачаш вшытку несправедливость, вшытки кривды, якы тобі
учинила. А видиш, што мама признає свою вину. Чули сте
вшытки, што грунт Петрови лишат. (**до Василя:**) Пиш Васи-
лю, бо єс чуд. Пиш, яка єй остатня воля, же цілый грунт и
ціле газдовство лишат для Петра. (**Василь пише**).

Гриц: Та якже так? А ты, Марись, што на тotto?

Марися: Так, як няньо гварят. Та сте не чули, што мама
гварили?

Онуфрий (бере за руку Петра): Под, Петре, привитайся
з мамом и пребач єй, видиш, же грунт для тебе лишат....

Петро: Ніт, нянь! Я ту не по грунт пришол. Я ту пришол,
што застану ище Ганю при жытю, але єм уж за поздно при-
шол. Осталася мі лем тата бідна сирота, бідна люба моя дитина.

Марта: Петрусь — под ку мі — дай мі руку...

Марися (плачє): Петре! Та не буд с каменя, ид, пребач
им...

Онуфрий: Петре, буд родным сыномвой матере пред
єй смертью, а она най буде твойом родном мамом.

Петро (иде поволи ку постели, припадат на коліна): Ма-
мо! Я ваш сын, Петро! Даруйте мі мамо, и я вам дарую
вшытко (**плачє, всі плачут**).

Марта (достає руком Петра): Петре! сыну! .... Я уж у-ме-
рам. — Уж — мі — ле-гко .....

(**Марта померат.** Всі стают коло постели с тихым плачом).
Занавіс (спадат помалы).

КОНСКРИПЦИЯ

Штука в одном акті из жытя нашего народа в старом краю.

ОСОБЫ:

ГНАТКАНЯ, газдыня, 40 літ,

ШТЕФАН, ёй муж, 47 літ,

УРЯДНИК.

(Сцена представляют сельску хыжу.. Гнатканя струже комperi.
Пятеро дітей бавяцца серед хыж.)

СЦЕНА 1.

Гнатканя и урядник (входит с ташком.)

Он: Добрый день вам, газдыне!

Она (до себе): Зас якийси паниско! (до него): Дай боже и вам! Што вам треба?

Он: Я, мамуню, панственный урядник, списую конскрипцию.

Она: О, та у нас не мате што записувати, бо мы ани не мame поскрипции!

Он: Мамуню! Може вы не знаете, що то єсть конскрипция?

Она: Та гдeж бым не знала? Йще отколи ся война зачала, та лем все списують, тай списують!

Он: Мамуню! Я вижу, що вы не розумiєте!

Она: Розумiю, розумiю! Лем ся мi винесте с хыжи, бо як нiт, то закличу мужа!

Он: Непотребно вашего мужа, коли вы дома. Я тильки вас хочу записати.

Она: Та што стого, же нас все пишете, а нич нам не даєте, лем все берете. Вы знаете, же нам треба хлiба, а не якийси там поскрипции.

Он (сидат при столi, винимат папери): Як ваше имя?

Она: Вы ся ту не россiдайте, бо повiдам вам, що закличу мужа, як ся не вступите!

Он: Прошу вас, скажить менi ваше имя....

Она: Варвара!

Оон: А як друге?

Она: Я другого имени не мам. Мы руснаки лем по єдним имени маме, не так як поляки, што их по два разы крестят...

Он: Добре мамуню. Але як вас называют по вашому чоловiкови, по вашому мужови?

Она: Та по первому мя называли Гнатканя. Бо я тепер уж другого мужа мам, та по тым другым лем мя так прозывают Бодаканьом, бо то знаете, його наньо то лем ся так деси з бодака забил!

Он: На що менi знати ваши прозвивки, я хочу знати, як вы пишетесь!

Она: О, так! Та чого-же отразу так мi не повiстe. Та пишемеся Ватляре. Бо знаете, тота наша фамелия найстар-

ша на ціле село! Іще наш небошык прадідо выпалювал ватри, то панове го записали Ватляром ...

Он: Мені не треба вашої історії! Ви лиш мені відповідайте на питання ... — Скильки вам літ?

Она: Та я вам так докладно не знам повісти. Як приде муж, то он вам скоре повіст, бо он скоре знає, ліпшу память має. Я лем тилько памятам, як небожечка мама все повідали, што я ся в туточку ноч вродила, як наша стара церков погоріла ...

Он: Ой, мамуню! Та як я можу знати, коли то було?

Она: Мама повідали, што то було на самий кермеш, в осени. Ту сут іще стары люди, што добри памятают ...

Он: Ви кажете, що ви замужна?

Она: Таж повідам пану, што аж два разы! Мусілам ся выдавати,, бо не бывало хто робити ...

Он: А як вашому чоловіку на імя?

Она: Ах! Напиште, же Бодак, так, як його вшытки зовуть, бо по имени ани го никто знати не буде! А як хочете, то напиште Штефан!

Он: А скильки літ має ваш чоловік?

Она: Ой! Того та уж вам, пане, не знам повісти. Але буде дас 7 літ старший от мене ... Повідали мі люде, жебы-м сой брала молодого, або хоц лем в тых роках, што я. А так, то тепер ниякой потіхы з него ніт. Ляже, закрýєся, и спить!

Он: А скильки у вас діточок?

Она: Та видите, вельо их ту єст! А двоє на поли, з гусими, єдно с коровами ... А не знам, ци и його діти будете рахувати? Бо його уж вшытки велики!

Он: А скильки их єсть?

Она: Та лем шестеро, бо она му іще завчасу померла, тай уж веде не бывало ...

Он: Саме головне, скилько их єст всіх разом?

Она: Таж вам повідам, скилько! Та сой порахуйте!

Он: З вами не довогорится! Идіт, кличте чоловіка!

Она (до дітей): Діти! Идте закличте няня! Повічте му, же тот пан го потребує! (**Діти выходять**).

СЦЕНА II.

Тоты самы без дітей.

Он: Мамуню! А скажить мені, чи у вас є коммунисты?

Она: Ой пане! Та смотте-ле, телі дітиска, и його и мої, та гдеж бы не было кому істи? Жебы лем было што!

Он: А школа для дітей в вашом селі є?

Она: Ніт, неє! И по правді повісти, то єй ани не треба, бо то лем росыпок для газдов!

Он: Але я вижу, що в селі стоят дві церкви....

Она: Та мы маме лем єдну, православну. Лем тоты други бортаки все іще тримают стару, уніятську!

Он: Но а яки-же вы люде?

Она: Та не видите, яки зме? Газдове, и то православны! Мы в хыжы уж вшытки зме православны!

Он: А кто в селі старший?

Она: О, єст ту єдна стара баба, она памятат іще кошутську войну!

Он: Не о се мені расходиться, а се, кто заряжує в вашом селі?

Она: Та тепер уж лем православный батюшка зо вшытким рядят, бо тот уніятский повідал, что його уж нич не обходит, и же не буде ничым рядити.

СЦЕНА III

Тоты самы и Штефан.

Штефан (входить зо сокыром в рукі): Витайте, пане, до нас! Чого доброго вам, пане, треба от нашої хыжы?

Он: Мені нічого от вашої хыжы не потребно. Я ту, знаєте, до того часу, поки вас не было, я мав діло из вашою жинкою...

Штефан (до Варвары): Є, та бог бы вас побил! Та ты аж тепер казала мя закликати, як уж сте діло скончыли?! **(до пана):** Выносишся мі с хыжы, покрако, ци ніт? Бо тя сокыром зарубам! **(Обое до пана, хлоп зо сокыром, баба с кочергом).**

Он (зберат манатки и втіче ку дверям): Людоњки добри, що вы робите? Як вы розумієте мене? **(Выходит).**

Штефан: Я тя уж добри порозуміл, за чым ты ходиш по селах! И вшытки такы панове, як ты, што ходят!

(Занавіс).

Книжки в Редакции “Лемко”

1.	Мапа Лемковини на полотні	\$2.00
2.	” ” на папері	0.50
3.	Карпаторусскій Букварь— Ваньо Гунянка	0.15
4.	Старый Край—Ваньо Гунянка	0.10
5.	Борьба за Национальныи Права и Борьба за Соціальную Справедливость — Дръ С. С. Пыжъ	0.10
6.	Мысли о Кооперации—Родный Лемко	0.10
9.	Збийска Полянка — Родный Лемко	0.10
10.	Лемковски Выродкы — Родный Лемко	0.10
11.	Правда о России — Ваньо Гунянка	0.10
12	Лемковски Народны Співанки	0.20
13	Два Фронты — Д-р С. С. Пыж.	0.10

ДРАМАТИЧНА БІБЛІОТЕКА

1.	Лемковске Весіля и Співанки	0.10
2.	Спаношене Хлопство	0.10
3.	Ицко Сват	0.10
4.	Муж Умер — Комедия — П. Ф. Телеп	0.10
5.	Жены Мудрійши — П. Середницкий	0.10
6.	Просвітителі Народа и Просперита	0.15
7.	Охотники — Н. А. Цисляк	0.10
8.	Мачоха и Конскрипция — И. П. Похна	0.10